

וקראת לשבת עיונג

עיון טוין הפאכע באקציע וואסווא פלאו

גליון מס' 768

הג הסוכות

ט"ו בתשרי התשפ"ה

טל': 054-8457834 | לקבלת העיון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ אסתר מישה בת זehירה ע"ה | לע"נ יצחק בן מישה אסתר ע"ה | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה | לע"נ רחל שנהז בת מנורה ע"ה

לע"נ מרן הגאון ר' ירחמיאל גרשון בן מרים זצוק"ל והגאון ר' ברוך מרדכי בן הינדא זצוק"ל, ר' אברהם בן אסתר ע"ה, מרת יעל עליה בת מנול ע"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

בפתח הגליון

ברכה"ג שלם מאיר ואלק שלם"א

שמחת בית השואבה

מכל השמחות הרבות שהקיפו את בית המקדש - בולטת לה במיוחד "שמחת בית השואבה". עד שאמרו חז"ל: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו!" (סוכה נא ע"א)

שמחה זו נסבה סביב מצוה מיוחדת שניתנה לנו "הלכה למשה מסיני", והיא מצות "ניסוך המים". בכל יום מימי חג הסוכות, מיד לאחר הקרבת קרבן התמיד של שחר, היו מנסכים על גבי המזבח מים שנשאבו ממעיין השילוח. שאיבה זו היתה נעשית בשמחה ובששון, ככתוב (ישעיה יב): "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה". [מעייין השילוח מכונה מעייין הישועה, לפי שבו היו מושחים את המלכים מבית דוד, שעל ידם באה הישועה לעם ישראל].

משמעות עמוקה ומיוחדת טמונה בה במצוה זו של ניסוך המים על גבי המזבח. סודותיה עמוקים ונשגבים. יש בה רמז להכנעה מוחלטת בפני בורא עולם - "הרי אנו לפניך כמים הנשפכים הללו!". המים שניסכו היו יורדים לתוך ה"שיתין", אלו הם נקבים עמוקים שהיו מגיעים עד התהום. שיתין אלו נבראו כבר מששת ימי בראשית! וזה רמז במלה "בראשית" - ברא - שית. חכמי הסוד אמרו כי המים מסמלים את מידת החסד, ומי התהום הם חסד אינסופי הטמון בבריאה. ניסוך המים לתוך מי התהום - יש בו התחברות עם חסדיו האינסופיים של בורא עולם שעושה עמנו. על ידי ניסוך המים, אף היו המים של השנה הבאה מתברכים. על כל פנים, מצוה זו היתה ממלאת את הלבבות בשמחה עצומה. כה גדולה היתה השמחה, וכה מרחיבה את הלב, עד שהיתה מסוגלת לרומם ולהעלות את האדם לדרגות גבוהות במיוחד, כמו שאמרו (ירושלמי סוכה פ"ה א'): "למה נקרא שמה בית השואבה? - שמשם היו שואבים רוח הקדש!". ואכן הנביא יונה בן אמיתי, עלה לרגל לשמחת בית השואבה - ועקב שמחתו הרבה, זכה להיות נביא ה'!

שמחה זו הקיפה את כל שכבות העם: אנשים, נשים וטף, גדולי עולם לצד המוני בית ישראל, כהנים לויים וישראלים - כולם השתתפו בשמחה מיוחדת זו. השמחה נמשכה זמן רב - החל מאחר הצהריים [לאחר הקרבת קרבן התמיד של בין הערביים] ובמשך כל הלילה - עד עלות השחר, שאז הלכו אל השילוח לשאוב את המים ולנסכם.

מיד במוצאי יום טוב הראשון של חג הסוכות, היו מכינים את בית המקדש לקראת השמחה. כדי שלא תהיה ערבוביה בין נשים לגברים, היו מתקנים סביב העזרה למעלה כעין מרפסות, שמשם תוכלנה הנשים לראות את השמחה, השירה והריקודים.

הוכנה אף תאורה גדולה ורבת עוצמה. מנורות של זהב היו שם, נתונות בקרקע העזרה וגבוהות חמישים אמה [כ-25 מטר]. בראש כל מנורה היו ארבעה ספלים של זהב, וכנגדם ארבעה סולמות. צעירים מפרחי כהונה היו עולים על הסולמות, שמים בתוך הספלים פתילות עבות במיוחד [שנעשו מבגדי כהונה שהתבלו], ומוזגים לתוכם כמות גדולה של שמן - 30 לוג לכל ספל [כ-10 ליטר]. כה גדול היה האור, עד שלא היתה חצר בירושלים שלא האירה מאור בית השואבה, וכל אשה היתה יכולה לברור חיטים בחצרה לאור בית השואבה. גדולה ועצומה היתה השמחה. מקהלת הלויים עמדה במקומה על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים [שהן כנגד חמש עשרה "שירי המעלות" שחיבר דוד המלך בספר התהילים]. היתה זו מקהלה אדירה של מאות מאות לויים, המנגנים בכינורות ובנבלים, במצלתיים ובחצוצרות, ובכלי שיר בלא מספר.

גדולי ומנהיגי הדור, הסנהדרין, ראשי הישיבות, חכמי התורה - הם אלו שרקדו, שרו וניגנו! אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל, כשהיה בשמחת בית השואבה, היה נוטל שמונה אבוקות של אור, וזורק אחת ונוטל אחת, ואין נוגעות זו בזו! וכשהוא משתחה - נועץ שני גדולי בארץ, ושוחה ונושק את הרצפה וזוקף, ואין כל בריה יכולה לעשות כן! הכל נעשה מתוך התלהבות והתלהטות של קדושה! אותם גדולי עולם היו בבחינת "קל עצמתי תאמךנה - ה' מי כמוך!" בכל רמ"ח אבריהם, היו מתלהבים ושמחים לכבודו של ה' יתברך!

מדברי מרן זצוק"ל בשיעורו בענין כוונת ישיבה בסוכה: דרשו רבותינו גזירה שוה ט"ו ט"ו מחג המצות, שהוקש חג המצות לחג הסוכות, וכמו שבפסח חובה לאכול מצה לילה ראשונה, ואח"כ בשאר ימים אין חובה לאכול מצה, ויכול לאכול כרצונו אורז ושאר מאכלים, ובגמ' (סוכה כז.) למדו סוכות מפסח, שגם בסוכות חובה לאכול כזית דגן בסוכה, כמו פסח שחובה לאכול כזית מצה.

ומרן השו"ע בסימן תרכ"ה כתב: "בסוכות תשבו שבעת ימים וגו', כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", הם ענני כבוד שהקיפם בהם לבל יכס שרב ושמש. ולכאורה אין דרכו של מרן השו"ע לפרש פסוקים בספר השו"ע?

אלא כותב הבית חדש וביכורי יעקב, כוונת סימן זה - לפסוק ההלכה, שיש חובה כשאוכלים בסוכה לחשוב על סיבת המצוה, לפני שאוכל את הכזית שחייב בו, שיכוין וידע כי הוא אוכל לשם זכירת ענני הכבוד, שהקב"ה הקיפנו מד' רוחות העולם, ומלמעלה ומלמטה, שלא ירגישו טורח כשדורכים באדמה, ועוד ענן אחד היה הולך לפניהם ומיישר להם הקרקע, כעין חיל הנדסה ההולך קודם אנשי צבא, ואם יש נחשים ועקרבים היה הענן שורפם, וכן מיישר הרים ועמקים שלא יטרחו בהליכתם. וילכו בדרכם לבטח.

וכדי לזכור מעשי ה' חסדיו ונפלאותיו, ולא די שיחשוב, אני מכוין לעשות את מצות ה', שציינו לישיב בסוכה, כפי שעושה בשאר המצוות, אלא יכוין שאני עושה המצוה לזכור את ענני הכבוד שהקב"ה הקיפנו בהם, כי מצוות צריכות כוונה לעיקר המצוה, שעושה לשם מצוה, ובמצוות סוכה צריכה כוונה נוספת לטעם המצוה.

החיד"א סיפר מעשה בחכם אחד, שמו רבי מנשה הררי שאכל בסוכה, ואחר שהלך לישון התעורר ונזכר שלא כיון כונה זו, מיד קם ממטתו נטל ידיו, ואכל שוב וכיון כוונה זו. ומזה נדע ונבין גודל החובה שבה.

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

לשמוח ולשמה

נאמר בתורה (דברים טז יד-טו): "ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך, והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך: שבעת ימים תחג לה' אלהיך במקום אשר יבחר ה', כי יברכך ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידך, והיית אך שמח". וכתב הרמב"ם (פ"ו מהלכות יום טוב הלכה ז'): חייב אדם בחג להיות שמח וטוב לב, הוא ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים אליו. ומצוה שישמח לכל אחד כפי הראוי לו, כיצד? הקטנים נותן להם קליות ואגוזים וממתקים; והנשים קונה להן בגדים ותכשיטים נאים כפי ממונו; והאנשים אוכלים בשר ושותים יין. ע"כ. (החינוך מצוה תפח)

והעיד רבי חיים ויטאל על רבנו האר"י ז"ל (שער המצוות לז ע"ב), וזו לשונו: בענין מדת הנדיבות והוותרנות ראיתי למורי ז"ל, שלא היה חושש בעצמו להתכבד במלבושים נאים יותר מדי, גם במאכלו היה אוכל דבר מועט מאד, אבל במלבושי אשתו היה זהיר מאד לכבדה ולהלבישה, והיה מפיק כל רצונה, אף אם לא היתה ידו משגת כל כך. עכ"ל. ופשוט וברור, שכל מה שצריך להשתדל להפיק את רצון האשה, הוא במלבושים צנועים ההולמים את ההלכה, ולא חס ושלום בגדים צמודים וכיוצא בהם, שהלובשת אותם עוברת על אסורי תורה חמורים, ומכשילה את הרבים באסור התורה "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". ודי בזה למבין.

כתב הרמב"ם: "וכשאוכל ושותה בחג, חייב להאכיל לגר, ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות ביתו ואוכל ושותה עם בניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש, אין זו שמחת מצוה, אלא שמחת כרסו".

אין שמחה גדולה ומפוארה אצל הקדוש ברוך הוא אלא "לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האמללים האלו, דומה לשכינה, שנאמר: 'להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים'". בזמן בית המקדש היתה מצוה על ישראל לשמח את הכהנים הלויים [שנאמר: "ושמחת בחגך אתה... והלוי"], מפני שהיו עובדים בבית המקדש ומורים הוראות בישראל, שנאמר: "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל". ובזמננו, שאין עבודת בית המקדש, מצוה לשמח את האברכים שלומדים תורה יומם ולילה, ומורים הוראות בישראל, שהם במקום הכהנים הלויים, כמו שאמרו חז"ל (מנחות קי ע"א): תלמידי חכמים שעוסקים בתורה, מעלה עליהם כאלו עוסקים בעבודת בית המקדש.

(בנין שלמה להגר"ש הכהן מוילנא. חזו"ע יו"ט טט)

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"כל האזרח בישראל ישבו בסוכות"

בגמרא מסכת סוכה (דף כ"ח) דרשו חז"ל: "האזרח – להוציא את הנשים" – נשים פטורות ממצוות סוכה.

יש להבין – שאל הגאון רבי משה סופר, בעל ה"חתם סופר" – מדוע נשים פטורות ממצוות סוכה, והרי גם הן היו באותו הנס? אלא – השיב ה"חתם סופר" – נאמר בפסוק: "בסכת תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסכת, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", ומובא בספר ה"רוקח" שבתחילה כתיב "בסכת" בכתוב חסר, ולאחר מכן נכתב "בסכות הושבתי" בכתוב מלא, כדי ללמדנו שבשני מיני סוכות ישבו: האחד סוכות של ענני כבוד, והסוג השני היו סוכות ממש שבהן ישבו בשעה שצרו על העיירות במלחמות סיחון ועוג.

והנה – אמר ה"חתם סופר" – בענני כבוד לא היתה זו סוכה ממש אלא "סוכה תחת סוכה" שהרי בני ישראל היו באהליהם, וענני הכבוד סיכנו ממעל, לכך נכתב בכתוב חסר, אולם במלחמות סיחון ועוג היו אלה סוכות ממש ולכך נכתב בפעם השנייה בכתוב מלא.

אלא שבמלחמות סיחון ועוג השתתפו רק הגברים הראויים למלחמה ואילו הנשים נשארו באהליהן במחנה. זה מה שכתוב בתורה: "כל האזרח בישראל ישבו בסכת" – להוציא את הנשים. "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" – בשני מיני סוכות. ובידיעה זו חייבים רק הגברים אשר ישבו בשני הסוכות ההן!

"תשובתו של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב"

ידוע היה הצדיק רבי לוי יצחק מברדיצ'ב במידת הכנסת אורחים נפלאה. בכל השנה כך, ובחג הסוכות על אחת וכמה וכמה. מהדר מאד היה במצוה זו ומחפש, פעמים אף בכל העיר, עד שהיה מוצא אורחים שיאותו להתארח בסוכתו. אורחים אלה לא היו תמיד מהוגנים ביותר, ופעמים אירע, שבסוכתו התארחו פשוטי עם, בורים ועמי ארצות.

רבי – תמחו חסידיו – מדוע אינך בורר את האורחים הנכנסים לסוכתך, והלא לפעמים אורחים שלך, בהתנהגותם הפשוטה, אינם מכבדים אותך ואת סוכתך?

לעתיד לבוא – השיב הרבי – כאשר ישבו כל הצדיקים בסוכת עורו של לוי, ודאי ארצה גם אני להשתתף ולהסב עימהם, או אז יאמרו לי הממונים: איך אתה מיעז להידחק ולהיכנס לכאן, והלא איש פשוט אתה? אין מקומך כאן בין קדושי עליון!

אמנם – סיים הרבי – אז אוכל להשיב להם: אמת הדבר, צודקים אתם, אולם אף אני בסוכתי אירחתי אנשים פשוטים, אם כן, תנו לי גם אני להיכנס...

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

יצירתיות בחינוך

יש כאלו שנתפסו במושג 'חדש אסור' מהתורה, הם מחנכים בגישה של פעם ולא משנים כלום. לשיטתם כל גישה חדשה נתפסת כניסיון לקלקל את החינוך הטהור, כל שינוי הוא סטייה מדרך ישראל סבא. להם היינו עונים: האם הם גם חיים כמו פעם?! או שהם מסתובבים עם סלולארי בכיס ונהנים לשבת בחדר ממוזג בבית בו המקרר עמוס בכל מיני מעדנים שלא היו פעם. בהכל הם מתקדמים ומוכנים לשפר ורק בכל הנוגע לחינוך הם אינם רוצים לשפר וליעל ובכלל, האם משהו השתנה בערכים אותם ברצוננו להחדיר כיום?! האם יש כיום מטרות אחרות ממה שהציבו לנו אבותינו ורבותינו?! כולנו רוצים לגדל דורות של יראים ושלמים, אנו רק מדברים על כלים ודרכים עכשוויים דרכם נחדיר את אותם ערכי נצח. אנחנו חייבים לפתח את ארגז הכלים שבידינו ולא לנסות שוב ושוב את אותה גישה, במיוחד במקרים בהם ראינו שהדרך שניסינו אינה עובדת.